

Hazena sekcija HŠK Concordije po povratku sa turneje u ČSSR-u 1931. Slijeva: Vera Krenzic, Nada Bobinski, Zdenka Radović Kunštek, Ema Gršetić, učitelj i referent Bogdan Cuvaj, Ivka Tonković, Zlata Tonković i Melita Lovrenčić

Razvoj “češkoga rukometa”

Piše: DAMIR ŠKARPA

Prije 85 godina u Hrvatskoj se prvi put spominje športska igra hazena.

Ubrzo je postala iznimno popularna i uspješna, sve dok jednostavno nije - nestala...

Ženska športska igra hazena prvi put se javlja u Češkoj, a ubrzo i u Slovačkoj 1905. godine. U Hrvatskoj se prvi puta spominje tek 1920. kao interna školska igra u 1. Đačkom športskom klubu Olimpija u Slavanskom Brodu. Igra je bila vrlo slična rukometu, pa se zbog razlikovanja često nazivala i “češkim rukometom”.

Među djevojkama ova športska igra bila je iznimno popularna, posebice u sjevernoj kontinentalnoj Hrvatskoj. U Zagreb hazena stiže dvije godine kasnije od prve javno odigrane utakmice u Slavanskom Brodu. Premda je stigla sa zakašnjenjem, zagrebačke igračice spremno su prihatile hazenu kao svoju omiljenu igru, podigavši je na visok stupanj kvalitete.

Češku inačicu rukometa, sa svim regularnim pravilima i posebnostima, u Zagreb je donijela profesorica gimnastike Ivana Hirschmann. Igru je počela prezentirati u jesen 1921. u II. ženskoj realnoj gimnaziji (zgrada na gornjogradskom Trgu svete Katarine). Učenice su je s oduševljenjem prihatile i počele je masovno igrati na srednjoškolskom igralištu u Tuškancu. →

Završavajući svoje satove gimnastike, profesorica Hirschmann redovito je dopuštala djevojkama igranje hazene. Djevojke su žustrom i veselom igrom na dva gola označenih stalcima za skokove u vis, dodavale loptu rukama s ciljem postizanja zgoditka. Ovaj „rukomet“ isprva je bio igran na primitivan način, bez striktnih pravila, uz nadvikivanja i manjak prave opreme. Učenice šestog razreda navedene gimnazije (Ivana Tomljenović, Mercedes Goritz, Marija Baranyai i dr.) shvatile su da na ovaj način neće napredovati te su prihvatile poziv tada najjačeg športskog društva ne samo u Zagrebu već i cijeloj Hrvatskoj – Hrvatskog akademskog športskog kluba (HAŠK).

Pristupanje djevojaka iz II. gimnazije omogućilo je osnivanje hazena sekcije HAŠK-a u proljeće 1922. godine. Vera Kosić koja je bila članica ove skupine igranica u II. realnoj gimnaziji nije htjela pristupiti „akademičarkama“ iz principijelnih razloga s obzirom na to da su joj u obitelji bili pristaše Concordije. Stoga je u ljeto 1922. krenula u osnivanje hazena sekcije pri

Doček svjetskih prvakinja u hazeni 1934. na zagrebačkom željezničkom kolodvoru. Predsjednik saveza Antun Medved predaje cvijeće kapetanici reprezentacije Zlati Tonković Cuvaj

HSK Concordia na čijem je čelu bila prof. Erna Skulje. Pročelnica Skulje imenovala je svoju rođakinju Veru za skautiranje i prikupljanje mladeži. Prve članice „zelenih“ bile su regrutirane iz učiteljske škole u Medulićevoj ulici, i to Marijana Klokočki, sestre Milica i Ranka Mrkobrada, Božica Bossig, Vilma Veselić, kao i druge djevojke iz obližnjih kuća u Tratinskoj ulici (Nada Merkadić, Lela Haraminčić i dr).

Prva javna utakmica u hazeni u Zagrebu odigrana je na igralištu u Maksimiru 30. srpnja 1922. između A i B sastava HAŠK-a. Slavila je prva ekipa (A sastav) sa 17-6. Istaknula se buduća zvijezda na športskom nebu Ivana Tomljenović, koliko efikasnošću, toliko i drugačijim pristupu športu, ali i samom pojavom i elegancijom.

Nešto kasnije, 7. listopada iste godine održana je prva utakmica kasnije velikih rivalki, HAŠK-a i Concordije

u kojoj su „akademičarke“ pokazale svoju superiornost nanijevši uvjerljiv poraz „zelenima“ s 9-1. Kasnije će se taj omjer snaga u potpunosti okrenuti na stranu Concordije...

Državni hazena savez osniva se 18. lipnja 1923. pod lakoatletskim savezom sa sjedištem u Zagrebu, zahvaljujući ponajviše zauzimanju njezina tajnika Ante Schnellera. Hazena se tako u cijelosti ukorijenjuje među zagrebačke „puce“. Zagrebački lakoatletski podsavez brzo reagira i od 28. 10 do 16.12. 1923. organizira 1. Prvenstvo grada Zagreba u hazeni. Utakmice su igrane po jednostrukom bod sustavu, a sudjelovali su sljedeći hazena klubovi: HAŠK, 1. ženski sportski klub 2. Realne gimnazije „Vesna“, 1. Hrvatski građanski športski klub, HŠK Concordia i HŠK Penkala.

Vjera u rad Bogdana Cuvaja

Prvi prvak zagrebačkog podsaveza postao je HAŠK bez ijednog izgubljenog boda, a drugo mjesto ostvarila je ekipa „Vesne“. Međutim nije moglo bez problema. U Concordiji igranice su nezadovoljne stanjem u sekciji. Brojni neuspjesi početnih godina djelovanja i nestručno vođenje, dovele su do toga da su neke istaknute igranice napustile klub.

Ostale upornošću uspijevaju ishoditi dozvolu za produženje sanacije kluba. Također od Saveza dobivaju dozvolu da same odaberu vođu sekcije i učitelja. One su bez zadržke tražile Bogdana Cuvaja koji je tada u Concordiji radio s lakoatletičarima i bio tajnik kluba. Ispočetka, tada mladi športski djelatnik nije htio prihvatiti poziv, no ustrajnošću igranica, na čelu s Claudius i Tonković, Cuvaj ipak prihvaća veliku odgovornost. Postaje glavni trener 20. lipnja 1924. imavši na raspolaganju 16 djevojčica od kojih je trebalo izabrati najtalentiranije. Cuvaj je bio ambiciozan i stručni vođa, vrsni pedagog. Svojim odlučnim i prijateljskim stavom ubrzo je stvorio uzornu radnu atmosferu.

Na prvenstvu grada Zagreba doživljava debakl protiv tada još uvijek vrlo jake sekcije HAŠK-a, najjače hazena ekipe u tadašnjoj državi (poraz 26-0). Za Concordiju igrale su Zlata i Zora Claudius, Zlata Tonković, Ivka Žnidarčić, Ljubica Ivkanec, Ivka Barić i Ivka Tonković. „Akademičarke“ su u to vrijeme bile neprikosnovene, pod vodstvom vrsnog trenera Lucijana Kovačića imale su u svojim redovima Mariju Baranyai, Matildu Flick, Alisu Šetina, Zdenku i Ružu Radović, Mercedes Goritz, Doru Vidrich te sjajnu Ivanu Tomljenović, kapetanicu i vođu, glavnog strijelca i pokretača ekipe.

Zbog neslaganja u koncepciji rada i odnosu prema igranicama od uprave HAŠK-a, navedene igranice s iznimkom Flick i Vidrich, zajedno s trenerom Kovačićem odlučuju istupiti iz njihove hazena sekcije 1925. Iste godine „disidenti“ osnivaju Akademski sportski klub (ASK).

Ovaj klub trajat će svega četiri godine, do 1929. kada se gasi. Dio igranica vraća se u HAŠK, a dio će svoju

Trenutak s finalne utakmice državnog prvenstva 1931. HŠK Concordia - Jugoslavija Beograd 21-1. Nada Bobinski (lijevo u bijelom dresu) postiže pogodak

športsku karijeru nastaviti u drugom zagrebačkom klubu – Concordiji

„Zelene“ s Trešnjevke su pak proživljavale tešku krizu, uslijedilo je još niz poraza, prijetila je opasnost od gašenja hazena sekcije. Srećom, upornost, rad i sustavno vježbanje, uz ugled i vjeru u rad Bogdana Cuvaja izvukli su „zelene“ na „površinu vode“. Nisu samo opstale već su preuzele primat u tadašnjoj Kraljevini Jugoslaviji.

Rekordne 72 utakmice bez poraza !

Prijelomna godina za Cuvajeve izabranice bila je 1927. U klubu su već odlične i afirmirane igralice Nada Bobinski, sestre Tonković, Ivka Žnidarčić i Ema Gršetić. Pobjedama nad ASK-om „zelene“ iz Tratinke ulice osvajaju prvenstvo Zagrebačkog podsaveza, i potom u velikom finalu pobjeđuju ljubljansku Iliriju s 12-8 osvojivši prvi naslov državnog prvaka. Iduće godine dolazi do skandala kada u polufinalu državnog prvenstva između Concordije i Ilirije nakon prekida i poništavanja utakmice dolazi do bojkota predstavnika zagrebačkog podsaveza, pa mnogi klubovi prestaju s radom. Spor oko završnice prvenstva riješen je u proljeće 1929. Uz zaključak svih predstavnika klubova tadašnje Jugoslavije da sjedište saveza treba vratiti u Zagreb, nakon što je kraće vrijeme bilo u Ljubljani...

Zagrebački klubovi ponovno se obnavljaju, a Concordia je i dalje najjača. Započinje njihova rekordna dominacija koja ni dandanas nije dosegnuta u bilo kojem ekipnom športu. Od listopada 1928. i poraza od ASK-a do zaključno 30. svibnja 1933. godine i poraza u ČSSR-u od praške Slavije, igralice Concordije ostale su nepobijeđene. Odigrale su u tom razdoblju 72 utakmice (prvenstvene, međunarodne, prijateljske i kup) ostvarivši isto toliko utakmica bez poraza uz impresivnu gol razliku 1332-208!

Postaju prepoznate i u svijetu, dobivaju mnoge pozivnice za gostovanja u Francuskoj, Čehoslovačkoj i Poljskoj. U lipnju 1931. hazenašice Concordije u Čehoslovačkoj bilježe šest pobjeda iz isto toliko odigranih mečeva. Iste godine u Zagrebu gostuje najbolji i najpopularniji hazena klub na svijetu – Slavija iz Praga. Pred 3000 bučnih navijača na stadionu u današnjoj Kranjčevićevoj ulici, „zelene“ pobjeđuju uglednog protivnika sa 7-5. Bila je to velika promidžba hrvatskog športa jer je ovaj rezultat odjeknuo u Europi.

Medalje u Pragu i Londonu

Igračice Concordije okosnica su državne reprezentacije koja na III. i IV. ženskim Svjetskim igrama osvajaju srebrnu (1930. u Pragu) i zlatnu medalju (1934. u Londonu), uz vodstvo Bogdana Cuvaja koji u međuvremenu postiže vrhunske domete i s nogometnom sekcijom „zelenih“. Bili su to slavni dani zagrebačke hazene i općenito hrvatskog športa. Dugo će se pamтити doček svjetskih prvakinja na zagrebačkom željezničkom kolodvoru u kolovozu 1934. Gotovo 10.000 Zagrepčana dočekalo je svoje omiljene „puce“ i priredilo im srdačan i veličanstven doček izvikujući imena svih igrлица u velikom oduševljenju. Ovaj velebni uspjeh u Londonu 1934. ostat će zabilježen kao prvi naslov neke jugoslavenske vrste u povijesti, a samim time i hrvatskih športaša i posebice športašica.

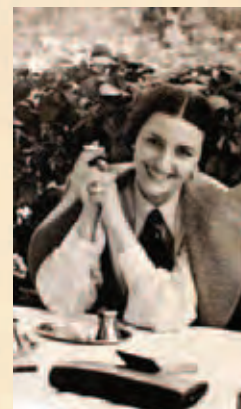
Nakon 1935. dolazi do izražene stagnacije hazene u Zagrebu. Uzrok tome dijelom leži zbog odlaska trenera Bogdana Cuvaja i kapetanice Zlate Tonković Cuvaj iz Concordije u Slavonski Brod, a dijelom zbog sve većeg utjecaja i popularnosti velikog rukometa u Hrvatskoj. Posebice se to odnosi nakon OI-a u Berlinu 1936., kada je MOO definitivno ukinuo svjetske ženske igre i organizaciju koja je tu manifestaciju podržavala. Labuđi pjev zagrebačkih hazenašica dogodio se 1937. kada Concordia osvaja posljednji šesti naslov prvakinja države pobijedivši (10-4) u finalu beogradski BSK u kojem je igrala Ivana Tomljenović Meller. Ubrzo nakon toga veći dio igrlica odlučuje napustiti ovaj šport kojem su dale svoju mladost, a neke od njih prebacuju se na veliki rukomet koji će potom uhvatiti duboke korijene u našoj zemlji.

LITERATURA:

Jutarnji List“ dnevne novine, kolovoz-rujan 1930., Zagreb 1930.

L. Mehulić: „Ivana Tomljenović Meller – Zagrepčanka u Bauhausu“, Muzej grada Zagreba, 2010.

„Povijest sporta“, broj III, 1972, Zagreb.

Ivana Tomljenović Meller, umjetnica i sportašica